

Lucia Nimcová - Chočes po spivaku?

Moji rodičia sú Rusnaci, aj celá moja rodina je rusnacka. Do projektu Rusnaci som sa teda narodila a do konca života budem nedobrovoľne jeho súčasťou. Nikdy som nemala potrebu to príliš riešiť, bol to pre mňa fakt, nad ktorým som sa doposiaľ vážne nezamýšľala. Ale keď sa snažím riešiť celý svet a veci s tým súvisiace, vždy nakoniec skončím pri sebe. Myslím, že minimálne do mojej smrti zostane tento projekt pre mňa nedokončený, aj keby som počula zo všetkých strán, že sa to neoplatí. Jednoducho tvrdohlavá Rusnačka.

Najkrajšiu časť svojho detstva som prežila v Starine, na mieste, ktoré už viac neexistuje a táto skúsenosť sa stala aj mojim životným pocitom. Stále hľadám svoj stratený domov a snažím sa spríateliť na majetkoch rozhádanú rodinu. Verím, že mi v žilách koluje duch predkov, ktorému som zostala niečo dlžná. Vždy môžem povedať, že domov je tam, kde mám rodičov, priateľov, lásku, alebo že je to miesto, kde sa ráno zobudím. Nech je to kdekoľvek. Ale ten zvláštny pocit straty vo mne aj tak zostane. Možno ho moja mama primiešala do nedelnej polievky slzami, pri počúvaní rusnackých pesničiek zo zle naladeného rádia. Ťažko povedať?

Som ukázkovým príkladom poslednej generácie, ktorá si z každodenného života a spirituality minority z oblasti Hornej Cirochy ešte niečo pamätá, ale už medzi nich tak akosi úplne nepatrí. Poznám ich jazyk, ale v každodennom zhone, ani pri rozprávaní s rodičmi, či kamarátmi, ho nepoužívam. Akosi to už nepasuje, nejde prirodzene na jazyk. Vždy sa dobre pobavia, keď použijem hoci len jedno rusnacke slovo. Veľa vecí by som na ich mieste robila úplne inak a to, čo oni často prezentujú ako kultúru ja jednoducho nemôžem akceptovať. Určite je v tom prirodzený stret generácii, iná životná skúsenosť, ale v prípade Rusnákov je to ešte o niečo zložitejšie. Vymierame za živa a je to hrozný pocit.

Rozhodla som sa, že dám priestor na sebarealizáciu šiestim mladým ľuďom, taktiež z vystáňovaných rodín. Mojou podmienkou bolo, aby ich rodičia pochádzali z Dary, Ruského, Smolníka, Ostrožnice, Zvaly, Veľkej Poľany alebo Stariny a aby mali záujem pracovať s médiom fotografie, keďže v tejto oblasti som ich mohla usmerniť. Zaujímala ma mladý vystáňovalecký príbeh, osobná skúsenosť, ktorú by som mohla porovnať s tou mojou.

Projekt sa skladal z troch častí:

1. Zbieranie rodinných archívnych fotografií, filmov a piesni z obdobia, keď ešte dediny existovali
2. Fotografická a filmová dokumentácia likvidácie dedín, výstavby vodnej nádrže Starina a vystáňovania obyvateľov do nových miest v tvorbe regionálnych amatérskych umelcov
3. Súčasnosť a asimilácia cez fotografie najmladšej vystáňovaleckej generácie

Kniha a výstava Rusnaci sú dokumentom nielen o vymierajúcej minorite Rusnákov, ale aj o našej diskusii. Je to malý príbeh spomienok, ktorý by sme chceli uchovať pre tých, čo prídu po nás. Nezastupiteľné miesto v našom projekte patrí Daniele Kapraľovej, ktorá bola našim anjelom strážnym a vďaka nej sme sa dostali k mnohým vzácnym materiálom. Roman Babjak bol jediný slovenský senzor v tomto boji medzi nami Rusnákmí a dovoľm si povedať, že tomuto projektu pomohol oveľa viac, ako asi pôvodne zamýšľal. Chcela by som sa poďakovať aj urbariátu Ruské, ktorý nás aspoň symbolicky finančne podporil. Bolo to pre nás pekné gesto. Ostatné urbariáty vystáňovaných dedín o naše aktivity takmer neprejavili záujem. Ale to už je téma pre iný projekt.

Naším zámerom bolo pozvať náhodného okoloidúceho na rodinnú návštevu pri počúvaní autentických piesni a pozeraní rodinných fotografií miznúceho sveta. Ako by povedala moja babka : „Host' do domu, boh do domu.“ Myslím si, že práve pohľad z vonku by mohol priniesť nové idey a životodárny nadhľad.